بەش / مێژوو

کۆلێژ / ئاداب

زانکۆ / سەلاحەددین

بابەت / زلهێزەکان

پەرتووکی کۆرس / قۆناغی چوارەم/ ئێواران

ناوی مامۆستا : سامان عمر حمد / قوتابی دکتۆرا

ساڵی خوێندن ٢٠٢٢-٢٠٢٣ کۆرسی یەکەم

پەرتووکی کۆرس
Course Book

زلهێزەکان	**١. ناوی کۆرس**
سامان عمر حمد	**٢. ناوی مامۆستای بەر پرس**
بەشی مێژوو/ کۆلیژی ئاداب	**٣. بەش/ کۆلێژ**
ئیمێل: **saman.hamad@su.edu.krd**	**٤. پەیوەندی**
٣ کاتژمێر	**٥. یەکەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک**
٦ کاتژمێر	**٦. ژمارەی کارکردن**
	٧. کۆدی کۆرس
هەڵگری بروانامەی ماستەر لە مێژووی نوێ/زانکۆی لیستر-بەریتانیا قوتابی دکتۆرا لە زانکۆی سەلاحەددین، زانیاری زیاتر لە پرۆفایلی کەسی ئاماژەی پێدراوە.	**٨. پرۆفایەلی مامۆستا**
زلهێزەکان، بریتانیا، شۆڕشی ئۆکتۆبەر، ودرۆ ولسن، پەیماننامەی ڤرسای، کۆمەڵەی میللەتان، قەیرانی ئابووری جیهانی، نازی ، فاشی، جەنگی سارد.	**٩. وشە سەرەکیەکان**

١٠. ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

- گرنگیی بەرچاوڕوونکردنی قوتابیان و ئاشناکردنیان بە هەلومەرجی چەند وڵاتێکی زلهێزی جیهانی وەکو :بەریتانیا ، ڕووسیا ، فەڕنسا ، ئەڵمانیا ، وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا و ژاپۆن ...هتد ، لە ماوەی نێوان هەردوو جەنگی یەکەم و دووەمی جیهانیدا (١٩١٤-١٩٣٩) و پەرەسەندنەکانی تری ماوەی جەنگ و

دەرهاوێشتەکانی، لەگەڵ دەرکەوتنی جەنگی سارد(هۆکار و رواڵەت و دەرەنجامەکانی)..

- خستنەڕووی گرنگترین ئەو ڕووداوو پێشهاتانەی کەوا لەو ماوە مێژووییە هەستیارەدا لەجیهاندا ڕوویاندا و ، لەگەڵ شیکردنەوەو ڕاڤەکردنی هەڵوێستی زلهێزەکان و پەیوەندی و کاریگەری کارو کاردانەوەکانیان بۆ سەر ئەو ڕووداوو پێشهاتانە. ئاشناکردنی قوتابیان بە گرینگترین ئەو سیستم و ئایدۆلۆژیاسیاسییانەی لەو ماوە مێژووییەدا سەریانهەڵدا ، وەکو:شۆڕشی بەلشەفی لەسۆڤیەت و سەرهەڵدانی یەکێتی سۆڤیەت ، دەرکەوتنی هەردوو سیستمی فاشی لە ئیتالیا و نازی لە ئەڵمانیا دا.

تێگەیشتنی چەمکی سەرەکی کۆرسەکە :

- هەوڵدان بۆ ڕوونکردنەوەی ئەوەی کەوا توندبوونی ململانێیە ئیستعمارییەکان لە کۆتاییەکانی سەدەی نۆزدەهەمدا ، ڕۆلی ئاشکراو کاریگەرانەی خۆی هەبوو لە هەڵگیرسانی جەنگی یەکەمی جیهان کە بەلای خۆیەوە دەرەنجامی ئابووری،کۆمەلایەتی،سیاسی گەورەی بەسەر هەلومەرجی نێودەوڵەتیدا هێنا .

- دەرکەوتنی یەکێتی سۆڤیەت ، ئەلمانیای نازی و ئیتالیای فاشی چ وەکو سیستمی سیاسی یان وەکو ڕێبازو ئایدۆلۆژیای سیاسیی ، لەگرنگترین ئەو پەرەسەندنانە بوون کەوا لە دوای جەنگدا هاتنە ئاراوە .جەنگی دوومی جیهان لەڕووی کاریگەری هۆکار و دەرەنجامەکانییەوە ، گۆڕانکاری گرنگ و هەستیاری لەجیهاندا هێنایە ئاراوە . سەرهەڵدانی جنگی سارد و دەرکەوتنی بنەمای پارێزگاری لە هاوسەنگی هێزو ململانێی دووجەمسەری (ڕۆژهەلات) و (ڕۆژئاوا) ...هتد ، لەگرنگترین ئەو پەرەسەندنانە بوون.
- پێویستە قوتابی لە ڕێگەی گوێگرتن لە مامۆستا و سوود وەرگرتن لە سەرچاوەی پێویست ئاشنایەتی لەگەڵ مێژوو و ئەو هۆ کارانەدا پەیدا بکات کەوا بوونەتە هۆی دروستبوونی ڕووداوەکان و پێشهاتەکان .ئەوانەی کەوا ڕاستەوخۆ یان بەشێوەیەکی لاوەکییانە پەیوەندییان بە چارەنووسی مرۆڤ بەگشتی و خوودی قوتابی خۆیەوە هەیە .
- هەوڵدانی قوتابی تاکو لەڕێگەی لێکدانەوە و شیکردنەوەی زانستییانەوە بچێتە بنج و بناوانی پرسەکان ، لەم ڕووەوە لۆژیك بکاتە پێوەر تاکو ڕاستییە مێژووییەکان ون نەبن و وەکو خۆیان بخرێنە ڕوو .

بنەما وبیردۆزی کۆرسەکە:

– وردبوونەوە لە ڕووداو و هەڵوێستە مێژووییە هەستیارەکان، ئەوانەی رۆلی کاریگەریان بەسەر مێژووی مرۆڤایەتیدا هێناوە، دەکرێ وەکو ئەزموون وەربگیرێن و بە لایەنە ئەرێیەکانیانەوە لە ڕۆژگاری ئەمرۆماندا سوودیان لێ ببینین.
– هەڵوێست و پەرەسەندنە مێژووییەکان، لە هەر بوارێکی(ئابووری، کۆمەلایەتی، سیاسی، ڕۆشنبیری...هتد)دا بێت، بە بەراوردکردنی دەرەنجامەکانیان لەگەڵ ئەوانەی ئەمرۆدا، دەبنە کەرەستەیەکی بە بایەخ بۆ نەخشەڕێژی و پلاندانان بۆ ئایندە.
– کاری بەگرووپیی و دەستە جەمعی لە نێوان قوتابیاندا بەهەند وەربگیرێت و پەرەی پێبدرێت، چونکە دەکرێ وەکو پرۆسەیەکی هەرەوەزی وەربگیرێت و لە ژیانی ڕۆژانەدا پەیڕەویی بکرێت و دووپات بکرێنەوە.

- **زانینی تەواو بە لایەنە گرنگیەکانی بابەتەکە:**

– وردبوونەوە لە ڕووداو و پەرەسەندنەکانی نێوان هەردوو جەنگی جیهانی (١٩١٤-١٩٤٥)و پەرەسەندنەکانی تری وەکو جەنگی سار د(بەهۆکار و رواڵەت و دەرەنجامەکانییەوە)، تێگەیشتن لە پاڵنەر و هۆکارە دیار و شارەوە بزوێنەرەکانی پشت ئەم ڕووداو و پەرەسەندنە مێژووییانە، هەمیشە دەبێتە کەرەستەیەکی زانیاری(مەعریفی) بۆ دەرککردن(ادراک) و تێگەیشتن لەو دۆز و پرسە گرنگانەی کەوا هەنووکەیین و مرۆڤایەتییان پێوە سەرقاڵە. لەبەرئەوەی زلهێزەکان ئەو وڵاتانە بوون کەوا پێشتر و ئێستاکەش هەر ئەو وڵاتانەن خۆیان بە لەبەرچاوگرتنی هەلومەرجی هەنووکەیی و بەکارهێنانی ئامرازی سیاسی و ئابووری و تەکنەلۆژیای سەردەمییانەوە، لەپشت زۆربەی ڕووداو و پێشهاتە سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتییەکانن.

- **زانین وتێگەیشتنی پێویست بۆ دابین کردنی هەڵی کار**

١١. ئامانجەکانی کۆرس:

به پشت بەستن بە سەرچاوەی مێژوویی پێویست و بەکارهێنانی ئامراز و هۆکارەکانی وانەگوتنەوە، یەکێك لە ئامانجەکان بریتییە لە هەوڵدان بۆ بەخشینی زانیاری لەبارەی مێژووی زلهێزەکان لە نێوان هەردوو جەنگی جیهانی وگرنگترینی ئەو پەرەسەندن و ڕووداوانەی لەو ماوە مێژووییەدا هاتوونەتە پێشەوە، تاکو بەهۆیەوە قوتابیان بەهرەمەندبن لەو زانیارانیانەی کەوا دەکرێ وەکو کەرەستەیەکی خاوی توێژینەوەی بواری مێژوو لە پێناو گەیشتن بە لێکدانەوەی دروست و زانستیانە بۆ ڕووداو و پێشهاتە مێژووییەکان سوودیان لێ ببینێت.

هەروەها ئامانج بریتییە لە بزواندنی قوتابیان و هاندانیان تاکو لە ڕێگای سوودمەند بوونیان لە زانیاری پێویست، بتوانن شرۆڤەی دروست و لێکدانەوەی زانستییانە بۆ ئەو ڕووداو و پێشهاتە بکەن کەوا لە سەردەمی ئێستاماندا و لە جیهان بەگشتی، لە کوردستان و ناوچەکە بەتایبەتی هاتوونەتە پێشەوە. بەمەش لە ڕێگای بەراوردکردن و شەن و کەوکردنی بێلایەنانە و زانستیانەوە دەتوانرێت گرفت و کێشە هەنووکەییەکان چارەسەر بکرێت و ڕێ و شوێنی گونجاویان بۆ بدۆزرێتەوە.

هەروەها لەپێناو گەیاندنی پەیام و زانیارییە دەردەست بووەکان، بە پشت بەستن بە خستنەڕووی سەرچاوە سەرەکی و سوودمەندەکان، دەکرێ قوتابیان بەلای خۆیانەوە ببنە ڕەگەزێکی کاریگەر لە پرۆسەی وانەگوتنەوە و سەرنج و تێڕوانینەکانی خۆیان لە بەرامبەر هەر ڕووداو و پەرەسەندنێکدا بخاتە ڕوو، لە هەمان کاتدا وەکو بەشداریکردنێکی کارای ناو پۆل و چالاکییەکانی ڕۆژانە لە پاداشتەکاندا بەهرەمەند دەبن. ئەمەش دەکرێ ببێتە هۆکارێکی یارمەتیدەر بۆ پابەندبوون بەو مەرج و ڕێکارە پێویستییانەی کەوا لەسەر قوتابی زانکۆ پێویستە لەناو پۆلەکەی بەتایبەتی و خوێندن لە زانکۆ بەتایبەتی پابەندی بێت.

١٢. ئەركەكانى قوتابى:

– يەكێك لە ئەركەكانى قوتابيان ئەوەيە كەوا لەسەريان پێويستە ڕۆژانە ئامادەييان لەناو پۆلدا هەبێت، چونكە هەر ئامادەنەبوونێكيانماناى بێبەشبوونيانە لە وەرگرتنى زانيارى و بەهرەمەندنەبوونيان لە پاداشتى خۆيان لە بەرامبەر چالاكى ڕۆژانەياندا.

– لەبەر ئەوەى ئەنجامدانى تاقيكردنەوەكان پێوەرێكى ترن بۆ هەڵسەنگاندنى تواناى قوتابيان، بۆيە لەسەر قوتابى پێويستە لە تاقيكردنەوەكان ئامادەبێت تاكو بێبەش نەبێت لەو بڕى نمرەيەى كەوا بە شێوەيەكى ڕێژەيى بەپێى چەندێتى ئەنجامدانى تاقيكردنەوەكان دابەش دەكرێت.

–ئەنجامدانى سمينار و ئامادەكردنى ڕاپۆرت(بەگرووپ يان بە تاكيى) دەكرێ وەكو پێويتييەكى بوارى ئەنجامدانى چالاكى قوتابى ئەنجاميان بدات و لە بەرامبەريشدا پاداشتى خۆيان وەربگرن.

١٣. ڕێگەى وانە ووتنەوە :

بەكارهێنانى لابتۆپ و داتاشۆ بۆ مەبەستى ڕوونكردنەوەى زياترى پەيامەكان و گەياندنيان بە قوتابيان . هەروەها بەكارهێنانى تەختەى سپى و قەڵەمى ماجيك بۆ مەبەستى زياتر ڕوونكردنەوە زانيارييەكان.بەشدارييپێكردنى زۆرترين ژمارەى قوتابيان لە وانەكان و پێشكەشكردنى سيمينار و ئەنجامدانى ڕاپۆرت بەشێوەى گرووپ وەكو چالاكى سالآنە.

١٤. سيستەمى هەڵسەنگاندن:

– ئەنجامدانى تاقيكردنەوە:

١– لەمانگى(تشرينى دووەم ٢٠٢١) لەسەر (١٥نمرە).

٢– لەمانگى(كانونى يەكەم ٢٠٢٢). لەسەر(١٥نمرە).

–چالاكى ڕۆژانە و ڕاپۆرت و سمينار ئامادەكردن(١٠ نمرە)

١٥. دەرئەنجامەكانى فێربوون:

- بە پشت بەستن بە دەرەنجامەكانى تاقيكردنەوە و ئەنجامى چالاكييەكانى ترى قوتابى وەكو:(چالاكى ڕۆژانە ، ڕاپۆرت نووسين، كيوزەكان، سمينار ئامادەكردن...هتد) دەكرێ دەرەنجامەكانى فێربوونى قوتابييەكان دەست بكەوێت. گرنگترين هەڵسەنگاندنێكيش لەم ڕووەوە بريتييە لە ئاستى تێگەيشتن و فيدباكى قوتابيان بۆ هەر يەكێك لە بابەتەكان بەگشتى و هەر باسێكيش بەتايبەتى، مامۆستاى بەرپرسى كۆرس دەتوانێت ئەنجامى فێربوونى كۆرسەكە لاى قوتابيان بەدەست بهێنێت. وا باشترە سالآنە مامۆستا ئەم پرۆسەيە ،لە ڕووى دەرەنجامەكانييەوە، بەراورد بكات. ئەمەش دەكرێ ببێتە زانييەرييەكى بەسوود بۆ مامۆستا تاكو دەرەنجامى كۆششەكانى خۆى لە وانە گوتنەوە بزانێت. كەواتە، مامۆستاى بەرپرسى كۆرس دەتوانێت گرنگترين ڕوو و شێوازى وانەگوتنەوە و ئامرازەكانى فێركردن و زانيارى تازە بەپشت بەستن بە سەرچاوەى تازەى بەدەست هاتوو هەڵبژێرێت و لە كات و شوێنى گونجاودا بەكاريان بهێنێت، تاكو بەهۆيەوە بەرزترين ئاست و ڕێژەى فێربوون بەگشتى و زانيارى نوێ

بەتایبەتی،لەلایەن قوتابیانەوە، لە ماوەی ساڵی خوێندنی ئەکادیمیدا (بۆنمونە٢٠٢٢–٢٠٢٣) بەدەست بهێنرێت.	
١٧. بابەتەکان	**ناوی مامۆستای وانەبێژ**
پێرستی بابەتەکان (٢٠٢١-٢٠٢٢) - دەروازە : هەلومەرجی زلهێزەکان بەر لەهەڵگیرسانی جەنگی جیهانیی یەکەم: یەکەم : جەنگی یەکەمی جیهانی و هەڵوێستی زلهێزەکان : أ–هۆکارەکانی هەڵگیرسانی جەنگ : ١-هۆکارە ناڕاستەوخۆکان: ٢–هۆکاری ڕاستەوخۆ: ب-گرنگترین ڕووداو و پەرەسەندنەکانی جەنگ: ج-گرنگترین ئەنجامەکانی جەنگ : ١-ئەنجامە سیاسییەکان: ٢-ئەنجامە ئابوورییەکان: ٣-ئەنجامە کۆمەڵایەتییەکان: دووەم : وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاو هەڵوێستی لە جەنگ : أ–وەرگرتنی هەڵوێستی بێ لایەنی (هۆکارەکانی) : ب-شکانی بێ لایەنی ئەمریکا وچوونی بۆ ناو جەنگ (هۆکارەکانی): ج- ڕۆلی ئەمریکا لە جەنگی جیهانیی یەکەم: سێیەم : شۆڕش لە ڕووسیا : أ–هەلومەرجی ڕووسیا بەر لەهەڵگیرسانی شۆڕش : ب-سەرهەڵدانی شۆڕش (قۆناغەکانی و گرنگترین پێشهاتەکان :	سامان عمر حمد

قۆناغی یەکەم: شۆڕشی شوبات-ئاداری١٩١٧: قۆناغی دووەم: شۆڕشی ئۆکتۆبەری١٩١٧: چوارەم : زلهێزەکان و کۆنگرەی ئاشتی : أ-کۆنگرەی ئاشتی و ڕۆڵی زلهێزەکان: ب-دەرکەوتنی ململانێ لە نێوان زلهێزەکاندا: ج-گرنگترین پەیماننامەکان : د- ئەو ڕەخنانەی لە کۆنگرەی ئاشتی گیراون: پێنجەم : زلهێزەکان و دامەزراندنی کۆمەڵەی میللەتان : أ-دامەزرانی کۆمەڵە و گرنگترین ئامانج و دەزگاکانی : ب-بوارەکانی سەرکەوتنی کۆمەڵە: ج- بوارەکانی سەرنەکەوتنی کۆمەڵە: د- هۆکارەکانی سەرنەکەوتنی کۆمەڵە : شەشەم: گرنگترین ڕژێم و ئایدۆلۆژیاکان لەنێوان هەردوو جەنگ دا: أ-ئەزموونی کۆمۆنیستی لە یەکێتی سۆڤیەت : ب-ئەزموونی نازی لە ئـــەڵـمانـیـا : ج-ئەزموونی فاشی لە ئـیـتـاڵــیـا : حەفتەم: قەیرانی ئابووری جیهان: أ-هۆکارەکانی قەیرانەکە: ب-ئەنجامەکانی قەیرانەکە:	

	هەشتەم: جەنگی ناوخۆیی ئیسپانیا (١٩٣٦-١٩٣٩): أ–هەلومەرجی ئیسپانیا بەر لە هەڵگیرسانی جەنگەکە: ب-هەڵوێستی زلهێزەکان لە جەنگەکە: ج-گرنگترین ئەنجامەکانی جەنگەکە: نۆیەم:پەرەسەندنەکان لە بریتانیا و فرەنسا و ژاپۆن لە نێوان هەردوو جەنگدا: ١-لە بریتانیا: ٢-لە فرەنسا: ٣-لە ژاپۆن: دەیەم: زلهێزەکان و هەڵوێست لەجەنگی دووەمی جیهانی : أ–هۆکارەکانی هەڵگیرسانی جەنگ : ب-گرنگترین گرنگترین ڕووداو و پەرەسەندنەکانی جەنگ : ج-ئەنجامەکانی جەنگ : ١-ئەنجامە سیاسییەکان: ٢-ئەنجامە ئابوورییەکان: ٣-ئەنجامە کۆمەڵایەتییەکان: یازدەم: دامەزراندنی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و ڕۆڵی زلهێزەکان تیایدا : أ-قۆناغەکانی دامەزراندنی ڕێکخراوەکە: ب-گرنگترین ئامانجەکانی: ج- گرنگترین دەزگاکانی: دوازدەم:دەرکەوتنی جەنگی سارد (الحرب الباردة The Cold War) أ-هۆکارەکانی دەرکەوتنی جەنگی سارد: ب-گرنگترین ڕوواڵەتەکانی جەنگی سارد: **١٦. لیستی سەرچاوە** سەرچاوە بنەڕەتیەکان: –د.خليل على مراد و اخرون،دراسات في التاريخ الاوروبى الحديث ، الموصل ،

	. ١٩٨٨ –دعمار شاكر الدوري و د.حارث عبدالرحمن التكريتی، تاريخ أوربا الحديث ١٧٨٩–١٩١٤، دمشق، ٢٠١٧. –محمد محمد صالح و آخرون:الدول الكبرى بين الحربين العالميتين. –د.محمد حمزة حسين الدليمي و د.لبنى رياض الرفاعي، تاريخ الدول الكبرى ١٩١٤–١٩٩١، دمشق، ٢٠١٨. –د.عبدالعزيز سليمان نوار و د.عبدالمجيد نعنعي ، التاريخ المعاصر (اوربا) ، بيروت ، ٢٠٠٩ . –فشر، تاريخ اوربا في العصر الحديث ١٧٨٩–١٩٥٠، ت:احمد نجيب و وديع الضبع، القاهرة، ١٩٩٣. – ئەحمەد نەقيب زادە ،مێژووی دبلۆماسی و پەیوەندییە نێو نەتەوەییەکان ، دهوك ، ٢٠٠٨ . • سەرچاوەی سوودبەخش: –جلال يحيى: تاريخ اوروبا في العصور الحديثة. –نيرمين سعدالدين ابراهيم: صعود النازية(المانيا بين الحربين العالميتين). –جان كلود بارو و غيوم بيغو، التاريخ الكامل للعالم. – د. فاضل حسين و د. كاظم هاشم نعمة : التاريخ الاوروبي الحديث ١٨١٥–١٩٣٩ ، الموصل ، ١٩٨٢. –جفري برون: تاريخ اوربا الحديث. – سەعدی عوسمان هەروتی: مێژووی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا/ لەدەسپێکەوە تا کۆتایی جەنگی دووەمی جیهانی. • گۆڤار و ریڤیو(ئینتەرنێت)موسوعة تاريخ اوروبا الحديث والمعاصر - موسوعة تاريخ اوروبا الحديث والمعاصر (bar.bibalex.org) - الحرب العالمية الاولى / الاسباب و النتائج (www.achamel.info.com) - العلاقات الدولية واسباب الحرب العالمية الثانية (clicki 1-3.org)
	١٨. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت)

١٩. تاقیکردنەوەکان

١. دارشتن: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە پرسیارەکان زۆربەی بە وشەی وەک روون بکەوە چۆن...؟ هۆکارەکان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ دەستپێدەکات.
لەگەڵ وەڵامی نموونەییان
نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت

٢. راست وچەوت: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە رستەیەکی کورت دەربارەی بابەتێک دەستەبەردەکرێت وپاشان قوتابی بە ڕاست یان چەوت دادەنێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

٣. بژاردەی زۆر: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە ژمارەیەک دەستەواژە دەستەبەردەکرێت لە ژێر رستەیەک وپاشان قوتابیان دەستەواژەی راست هەڵدەبژێریت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

٢٠. تێبینی تر

-دەکرێ بەپێی دەستکەوتنی سەرچاوەی تازە چاپکراو و زانیاری تازە گۆڕانکاری بەسەر هەندێ لە هەندێ ناونیشانی لاوەکیدا بکریت، ئەگەر پێویستی کرد. ئەمەش بۆ زیاتر دەوڵەمەندکردنی بابەتەکە و بەهرەمەندبوونی قوتابیانە لەو زانیاری و سەرچاوە تازانە.

٢١. پێداچوونەوەی هاوەڵ

ئەم کۆرسبووکە دەبێت لەلایەن هاوەڵێکی ئەکادیمیەوە سەیر بکرێت و ناوەڕۆکی بابەتەکانی کۆرسەکە پەسەند بکات و جەند ووشەیەک بنووسێت لەسەر شیاوی ناوەڕۆکی کۆرسەکە و واژووی لەسەر بکات.
هاوەڵ ئەو کەسەیە کە زانیاری هەبێت لەسەر کۆرسەکە و دەبیت پلەی زانستی لە مامۆستا کەمتر نەبێت.